

**EL LLIBRE
DE LA SETMANA**

Una dona conta monstruositats

PERFIL

FA 20 ANYS, ALBERT SÁNCHEZ PIÑOL (BARCELONA, 1965) VA ACONSEGUIR UN GRAN ÈXIT DE PÚBLIC I CRÍTICA AMB 'LA PELL FREDA'. DES DE LLAVORS, L'ESCRITOR HA PUBLICAT NOVEL·LES COM 'VICTUS' I 'FUNGUS', SEMPRE A LA CAMPANA

PERE ANTONI PONS

Se li ha de reconèixer, a Albert Sánchez Piñol (Barcelona, 1965), que mai no embrida la seva imaginació. Si se

li ocorre una idea per a una premissa argumental que pot donar-li joc, per audaç o extravagant o complicada de fer plausible que sigui, l'escriu. I, segons com, la complementa amb una segona idea –amb un punt d'inflexió argumental– que ho fa tot encara més audaç, o més extravagant, o més complicat.

Algú podrà dir que això de deixar anar la imaginació és justament una de les condicions *sine qua non* de certs gèneres literaris –el fantàstic, la ciència-ficció, l'horror, la farsa postmoderna delirant i autoconscient–, i que els procediments narratius de Piñol són de manual. Bé: qui

digui això tindrà tota la raó. Però la imaginació de Piñol no és només de naturalesa fantàstica, és també històrica, antropològica i intel·lectual, i això ja no és tan habitual. (Encara que sí: avui tot és habitual. Però ja ens entenem.)

Això que intento explicar es veu bé a *El monstre de Santa Helena*, on fa l'efecte que Piñol s'ha proposat barrejar les primeres matèries de les dues novel·les que millor li han funcionat entre la crítica i el públic. D'una banda, hi ha els personatges i els escenaris de la gran història, com a *Victus*, i de l'altra, hi ha el sobrenatural monstruós, com a *Lapell freda*. Res que el Hollywood més enjogassat i trepidant no hagi ofert mil cops, però és que Piñol juga a fer Hollywood des de la literatura catalana, i se'n surt.

De la història a l'acció

El punt de partida argumental és prometedor. François-René de Chateaubriand, l'escriptor més gloriós de la França de l'època, va a la remota illa de Santa Helena, on els anglesos tenen reclòs Napoleó Bonaparte. Acompanya la seva amant, la marquesa de Custine, que pretén excitar les passions de l'exemperador i, així, provocar la gelosia de l'escriptor i fer que s'enamori definitivament d'ella. Com que Napoleó, el superbiós geni militar, i Chateaubriand, el superbiós geni literari, tenen una història complicada en comú –passaren d'aliats a enemics–, i com que tots dos representen diferents formes de grandesa, la trobada entre els dos té prestigi –o morbo– intel·lectual a ulls del lector, i és un bon pretext per abordar temes tan seriosos i transcendentals com la guerra i el poder. Amb això, però, Pi-

EL MONSTRE DE SANTA HELENA
ALBERT SÁNCHEZ PIÑOL
LA CAMPANA
304 PÀG. / 19,90 €

LA NOVA NOVEL·LA DE SÁNCHEZ PIÑOL ÉS SENZILLA SENSE SER ESQUEMÀTICA I ÉS GRANDILOQUENT D'UNA MANERA COHERENT AMB ELS PERSONATGES

ñol no s'hi conforma, i a mitjan relat, igual que Spielberg a *Tauró*, fa aparèixer un dels seus monstres.

De cop, el que era una novel·la històrica amb un doble caient intel·lectual i sentimental es converteix en una novel·la d'acció. Quin és el resultat final d'una tal mescla? Doncs una novel·la molt entretinguda. Tant que fa que siguin suportables els seus defectes: hi ha escenes d'un cartró pedra pompós en què Napoleó i Chateaubriand més que dialogar sembla que intercanviïn discursos; la prosa de vegades és enganyada, busca massa la sentència llampant o és peresosament telegràfica; hi ha castellanismes incomprensibles –*taberna* escrit amb *b* per sistema, l'adjectiu *rastrer*, l'expressió *a trompicons*–; hi ha caigudes en el didacticisme (geogràfic, polític, històric) obvi i *bestsellerista*...

Així i tot, *El monstre de Santa Helena* fa de bon llegir: és senzilla sense ser esquemàtica i és grandiloqüent d'una manera coherent amb els personatges. A més, Piñol sap generar intriga i domina el joc de tensions, distensions i *cliff-hangers* per mantenir l'atenció del lector. En tot cas, diria que el gran encert de la novel·la és que sigui tota narrada per la marquesa, que, des de la seva condició de dona –és a dir, de subalterna, de menystinguda, de maltractada–, relativitza tota la pompa masculina i tota la fúria testosterònica del relat. En aquest sentit, és significatiu que el gir argumental més sorprenent no tingui res a veure amb l'horror o amb la guerra sinó amb l'amor. És una prova que, si bé el més vistós de la novel·la són els grans homes, el més important és la dona que en conta les monstruositats. ♦♦

CRISTINA CALDERER

La ferida profunda d'un dubte

JORDI LLAVINA

“Estic segur que ni una sola llei feta per l'home és sagrada davant l'impuls de la passió”, exclama un dels personatges

d'aquesta obra de teatre que, per l'estructura i la forma del relat, és molt més a prop de les històries de *Dublinenses* que no de les complexes construccions narratives d'*Ulisses* o *Finnegans Wake*. El matrimoni format per Richard Rowan i Bertha ha viscut uns quants anys a Roma. La causa del seu exili no té res a veure amb raons polítiques, ni amb les necessitats més peremptòries del viure. A la capital italiana s'ha criat el fill il·legítim de tots dos, l'Archie, de vuit anys. La parella comparteix protagonis-

nisme amb una noia, Beatrice Justice, que ensenya música al nen, i amb el cosí d'aquesta, Robert Hand, amic de joventut de Richard. De fet, els dos homes van conèixer alhora Bertha. Beatrice, tot i la seva joventut, sembla que comprèn bé Richard, sempre “escarrassat en no sé què que escriu”, com remuga una criada. A més, en els anys que l'home ha viscut fora, n'ha estat una fidel corresponsal.

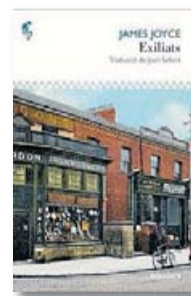
En la seva novel·la més justament aplaudida, *L'última trobada*, Sándor Márai plantejava una qüestió moral que Joyce ja havia desenvolupat aquí un quart de segle abans: el del dubte amorós. Els dos protagonistes de l'hongarès, amics des de la noiesa, havien estimat la mateixa dona, que, en el moment de la decisiva trobada, ja és morta i enterrada. El marit

d'aquesta s'ha esperat quaranta-un anys a saber què va passar realment aquell dia en què la seva dona, ell i l'amic van sortir de cacera, i la cosa podria haver acabat tràgicament...

Richard i Robert també han compartit amant, però Joyce no aclareix de quina de les dues dones es tracta. “És difícil conèixer ningú que no sigui un mateix”, diu Beatrice, i tota l'obra constitueix una exemplificació d'aquestes paraules. Dividida en tres actes, el primer transcorre a casa de Richard i Bertha; el segon, en una mansió de Robert que, en els anys de la juvenesa, havia compartit amb el seu amic íntim; i el tercer, de bell nou, a la casa familiar. L'acte segon és el que concreta l'enigma principal: ¿què ha passat realment en la trobada nocturna entre Robert

i Bertha? La incertesa fereix Richard (és difícil conèixer ningú).

“Hi ha coses que només les vius una vegada”, deixa caure –equivoca– Bertha, que aquí sembla hereva de la figura dramàtica de la Gretta d'*Els morts*. Al final, entendrem aquest “que només les vius una vegada”. El seu marit, però –l'irlandès il·lustre–, com l'adjectiva Robert, en un article escrit a rajaploma i publicat en un diari l'endemà de la nit dels fets–, obsedit pel dubte, ha sentit unes veus que li recomanaven que “abandonés tota esperança”. Richard, escriptor, és un home culte. A banda la picada d'ullet dantesca, en fa una altra de pascaliana: “Abans que nasquéssim hi havia una eternitat, i en vindrà una altra quan ens hàgim mort”. ¿Qui és el personatge més tràgic d'aquesta història? Segurament aquell que està afectat per “la ferida profunda d'un dubte que mai no cicatritzarà”. ♦♦

EXILIATS
JAMES JOYCE
ADESIARA
TRAD. JOAN SELLENT
128 PÀG. / 15 €